

Asia: VN/32728/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi (VN/32728/2022)

Geologian tutkimuskeskus haluaa kiinnittää huomion annetun esityksen vaikutuksiin vihreän siirtymän investointeihin Suomessa. GTK:n mielestä hallituksen esitys heikentäisi vakavalla tavalla Suomen kilpailukykyä vihreän siirtymän investointien sijoitusmaana. Esitystä pitäisi korjata. Erityisen tärkeää olisi, että esityksen vaikutukset olisivat mahdollisimman yhtenevät Suomen ja Ruotsin välillä.

Vihreän siirtymän valtavat investoinnit edellyttävät vakautta ja ennakoitavuutta

Geologian tutkimuskeskus tuottaa yrityksille ja yhteiskunnalle ratkaisuja vauhdittamaan siirtymää kestävään hiilineutraaliin maailmaan. Pyrimme omalla TKI-toiminnallamme ja palveluillamme edistämään vihreän siirtymän edellyttämiä investointeja akkuarvoketjuun, kiertotalouteen, vetytalouteen ja päästöttömään energian tuotantoon.

Vihreä siirtymä nopealla aikataululla vaatii erittäin suuria investointeja ja myös yksittäiset investoinnit ovat useimmiten pääomaintensiivisiä. Ne sisältävät myös sekä uusiin teknologioihin liittyviä toiminnallisia riskejä että markkinoiden kehittymättömyyteen liittyviä taloudellisia riskejä. Investointeihin tarvittava pääoma kootaan usein monista eri lähteistä ja kansainväliset pääomasijoittajat ja yritykset ovat useimmiten pääasiallisia rahoittajia.

Näissä olosuhteissa investointien suuntautumisessa ratkaisevia tekijöitä ovat maantieteellinen sijainti, kilpailukykyinen toimintaympäristö, sen ennakoitavuus ja siihen liittyvä poliittinen riski. Historiallisesti Suomi on ollut vakaa toimintaympäristö, ja sillä olemme kuroneet kiinni maantieteellisen sijainnin aiheuttamaa takamatkaa. Ennakoitavuutemme investointiympäristönä esimerkiksi akkuarvoketjun investorien silmissä on kuitenkin viime aikoina heikentynyt oikeusasteiden ja lupaviranomaisten päädyttyä erilaisiin ratkaisuihin lupia koskien.

Suomen kilpailukyky suhteessa Ruotsiin vihreässä siirtymässä ei saa heikentyä

Suomi ja Ruotsi muodostavat monissa vihreän siirtymän investoinneissa maantieteellisesti ja toiminnallisesti yhtenäisen alueen. Silloin investointien suuntautuminen Suomen ja Ruotsin välillä ratkeaa erityisesti toimintaympäristön kilpailukykyyn ja ennakoitavuuden perusteella. Valitettavasti Ruotsi on tällä hetkellä selvästi edellä Suomea uusissa investoinneissa.

Euroopan unioni sopi suuressa poliittisessa paineessa varsin pintapuolisen valmistelun pohjalta asetuksesta energiakriisin synnyttämien ansiottomien tuottojen leikkaamisesta energian tuotannosta. Myös jäsenmaille annettu aika toimeenpanna asetus on huolellisen valmistelun näkökulmasta aivan liian kireä.

Tapa, jolla jäsenmaat toteuttavat ylituottojen leikkauksen vaikuttaa paljon laajemmin kuin pelkästään energiantuotantoon. Ylituottojen leikkaaminen hallituksen esittämällä tavalla tekisi Suomesta merkittävän poliittisen riskin maan koko vihreän siirtymän vaatimien investointien näkökulmasta. Se antaisi viestin, että Suomen lainsäätäjän mielestä 5 prosentin tuoton ylittävä osa on ”ylituottoa”, jota voidaan poliittisilla päätöksillä leikata. Tämä jarruttaisi tai pahimmillaan pysäyttäisi investointien suunnittelun Suomeen ja se ei voi olla esityksen tarkoitus.

Viiden prosentin ”sallittu” tuotto on kilpailluilla markkinoilla toimiville yrityksille aivan liian alhainen. Tyypillinen keskimääräinen pääoman kustannus (WACC) teollisessa toiminnassa on 8 - 9 prosenttia, ja tuoton tulisi ylittää kustannus kaikissa oloissa. Omalle pääomalle tavoitellaan normaalisti 10 - 16 prosentin tuottoa. Uusissa teknologioissa ja uusilla markkinoilla ankkurisijoittajat edellyttävät tätäkin korkeampaa tuottoa suuren riskin vastapainona. Institutionaaliset pääomasijoittajatkin tavoittelevat vihreän siirtymän investoinneissa selvästi 5 prosenttia korkeampaa tuottoa niihin liittyvien epävarmuuksien vuoksi. Myös pankkilainojen korot ovat kohoamassa.

Ylituoton ylimääräisen verotuksen sitominen oman pääoman tuottoon ei mielestämme ole perusteltua, koska se saattaa myös pääomarakenteeltaan erilaiset yritykset eriarvoiseen asemaan. Ylimääräinen vero olisi perusteltua rajata myös pelkästään sähkön ja fossiilisten polttoaineiden tuotantoa koskevaksi. Energiajärjestelmän eri osien integrointi toisiinsa tehokkaalla tavalla on olennainen osa vihreää siirtymää. Se vaatii markkinoille lisää toimijoita ja lisää uudenlaisia palveluita, kuten kulutuksen ohjausta. Siksi näihin markkinatoimijoihin ei tulisi kohdentaa uusia veroseurauksia edes tilapäisesti.

Selvempää olisi, että verotuksen vertailukohtana pidettäisiin esimerkiksi Venäjän hyökkäystä edeltäneiden vuosien sähkön tuotannon liiketoiminnan tulosta normaalissa markkinatilanteessa. Verotus voitaisiin kohdentaa kriisin seurauksena syntyneeseen kunkin yrityksen normaalitason ylittäneeseen tuloksen osaan. Silloin se vastaisi paremmin alkuperäistä tarkoitustaan.

Suomessa kannattaa myös huolella seurata Ruotsin vastaavia päätöksiä. Yksi vaihtoehto olisi löytää yhtenäinen tapa Suomen ja Ruotsin välillä. Vähintäänkin veron vaikutusten pitäisi olla saman tasoiset, ettei tällä toimella entisestään heikennettäisi Suomen kilpailukykyä vihreän siirtymän investointiympäristönä suhteessa Ruotsiin.

Vastuuvalmistelija: Kimmo Tiilikainen, pääjohtaja

Muut valmistelijat: Olli Breilin, johtaja, operatiivinen toiminta ja Antti Nummi, johtaja, asiakasratkaisut

Laukkanen Eija

Geologian tutkimuskeskus - Kimmo Tiilikainen, kimmo.tiilikainen@gkt.fi